

MILITARY LATIN AND ITS IMPACT ON MENTALITIES (I)

Mădălina Strechie

Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: Latin was not only the language of an amazing civilization, Roman civilization, it was also an instrument of Romanization, a vehicle of science and the international language of Antiquity. In the military field, the sons of Mars excelled by building a global empire with the help of the army. Therefore, much of the military terminology has a Latin etymology, as many Latin expressions still have a strong impact on mentalities in the military field. Latin thus proves its universal and eternal value.

In this study we have selected some Latin syntagms, expressions, maxims and sententiae that are used in the military domain even today, either as a motto for various military institutions, or a slogan for various military national and international (European) structures.

We also suggest that some Latin maxims should be used as military slogans for various Romanian military structures, particularly due to their special impact on mentalities. The military tradition of the sons of Mars, the Romans, must be respected by all their descendants, the sons of Mars' sons.

Keywords: sententiae, impact, Latin language, military field, mentality.

Introducere

Studiul nostru își propune să demonstreze puternicul impact mentalitar pe care îl are încă limba latină în domeniul militar. Parafrazând titlul unui serial de cultură generală, *Anticii au făcut mai întâi*, în cazul nostru, romanii au făcut mai întâi cele mai multe în domeniul militar. Romanii au fost cei care au transformat armata într-o instituție de forță și într-un guvern. Tot ei sunt cei care au multiplicat la scara unei lumi întregi modelul spartan, armata lor era ca și a Spartei, statul. Modelul spartan a fost adaptat infrastructurii romane, rezultând un tipar cu totul și cu totul original, mult mai bine organizat și gestionat. Roma a transformat armata într-un instrument al globalizării, nu numai al națiunii, cum a fost cazul Spartei.

Mentalul colectiv roman și-a găsit cel mai bine expresia în valori precum *patrie, stat, lege, apărare, luptă, loialitate, muncă, virtute (vitejie), forță, perseverență, îndrăzneală, competență și credință*. Valorile romane sunt perene tocmai prin universalitatea lor.

Romanii au inovat în ceea ce privește arta militară așa cum nimeni nu a mai făcut până la ei, ei nu au creat numai o armată profesionistă, ci un veritabil sistem complex, militarizat și funcțional. Militarii romani erau foarte bine pregătiți nu numai în arta militară, ci și în administrație, finanțe, tehnică, inginerie, chiar și în politică.

Armata romană funcționa ceas în primul rând și datorită motivării sale psihologice și din cauza unei organizări disciplinare desăvârșite. Motivarea armatei romane se făcea în primul rând prin arta cuvântului (nu întâmplător multe din științele comunicării au o etimologie latină), prin asocierea ei la treburile statului, dar și prin beneficii materiale și politice. Roma nu pregătea brute, ci militari polivalenți, capabili să facă față oricăror situații. La ei întânim trupe de front deschis, dar tot la ei exista (ceea ce astăzi am numi trupe speciale) precum Garda Pretoriană, un veritabil serviciu de informații, agenți de propagandă, (Romanizarea s-a făcut mai ales prin militarii romani). Tot la romani existau și trupe de asalt și de commando precum *Equites Singulares* (în traducere Cavaleri unici, în sensul că fiecare era pe cont propriu, fiecare însă valora cât o unitate militară prin ceea ce era capabil să realizeze), trupe de geniu, trupe de intendență, trupe de poliție, flotă, artilerie, iar dacă zborul oamenilor era posibil în timpul lor, cu siguranță că Romanii aveau și trupe aeriene.

Și astrăzi maximele latine încifrează cele mai frumoase mentalități militare și nu numai, fiind folosite la scară largă de către armatele lumii. Studiul nostru de față a selectat sentențe latinești care sunt devize, motto-uri, embleme sau îndemnuri pe care le traducem pentru a demonstra multitudinea valorilor lor mentalitare. Economia articolului ne-a impus în mare parte selecția, dar și accesul public pentru a studia latina militară. Pentru o mai bună structurare le-am grupat pe armatele care le folosesc.

Maxime latinești în instituții militare: Semnificații și impact mentalitar

I. LATINĂ MILITARĂ FOLOSITĂ ÎN ARMATA ROMÂNIEI

Divizia 2 Infanterie GETICA¹, Deviză: SEMPER DIGNITATE FIDELIS PATRIAE, *Întotdeauna cu demnitate, credincios patriei*-trad.n.

¹ <http://www.jointophq.ro/inslujbapatriei/>

Distincție militară² DEVIZĂ: PRO PATRIA SEMPER, *Întotdeauna pentru patrie-*
trad.n.

Decorația Steaua României³ inscripționare IN FIDE SALUS, *Salvarea în credință-*
trad.n.

Deviza Colegiului Național de Apărare⁴ RERUM COGNOSCERE CAUSAS, *A cunoaște cauzele lucrurilor-*trad.n.

Deviza Universității Naționale de Apărare⁵ LABOR IMPROBUS OMNIA VINCIT, *Munca neîncetată învinge întotdeauna-*trad.n.

Deviza Centrului Nato de Educație și instruire⁶ CONSENSUS PER ERUDIO, *Acord pentru a instrui (educa)-*trad.n.

Deviza Spitalul Universitar de Urgență Militar Central "Dr. Carol Davila"⁷ AUDACES SERVAMUS, *Slujim îndrăzneți-*trad.n.

Deviza Serviciului de Protecție și Pază⁸ SEMPER FIDELIS, *Credincios întotdeauna-*trad.n.

Emblema Ministerului Afacerilor Interne⁹ PRO PATRIAE ET ORDINE IURIS, *Pentru patrie și pentru ordinea dreptului-*trad.n.

Emblema Poliției Române¹⁰ LEX ET HONOR, *Lege și cinstire-*trad.n.

Emblema Jandarmeriei Române¹¹ LEX ET ORDO, *Lege și ordine-* trad.n.

Emblema Inspectoratului general pentru situații de urgență¹² AUDACIA ET DEVOTIO, *Îndrăzneală și legământ-*trad.n.

Deviza Academiei de Poliție Alexandru Ioan Cuza¹³ PER SCIENTIAM PRO PATRIA, *Cu știință pentru patrie-*trad.n.

Deviza Academiei Naționale de Informații Mihai Viteazul¹⁴ EDUCATIO CUM INTELLIGENTIA, *Educație cu pricepere-*trad.n.

² <http://smg.mapn.ro/images/distinctii/emblema%20onoarea%20armatei.jpg>

³ <http://canord.presidency.ro/Star-of-Romania-Grand-Officer-civils.jpg>

⁴ <http://cnap.unap.ro/>

⁵ <http://www.unap.ro/index.php/ro/>

⁶ <http://www.dresmara.ro/>

⁷ <http://www.scumc.ro/>

⁸ www.spp.ro

⁹ <http://www.mai.gov.ro/>

¹⁰ https://ro.wikipedia.org/wiki/Poli%C8%9Bia_Rom%C3%A2n%C4%83

¹¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Jandarmeria_Rom%C3%A2n%C4%83

¹² <http://www.igsu.ro/index.php?pagina=heraldica>

¹³ www.academiadepolitie.ro

¹⁴ <http://lege5.ro/Gratuit/haytonjqgm/ordinul-nr-1526-2015-privind-aprobarea-insemnului-heraldic-si-a-drapelului-distinctiv-ale-academiei-nationale-de-informatii-mihai-viteazul->

Deviza Colegiului Național Militar Mihai Viteazul din Alba Iulia¹⁵ NON SCOLAE SED VITAE DISCIMUS! *Nu învățăm pentru școală, ci pentru viață!*-trad.n.

Acestea sunt principalele maxime latinești la care am avut acces public ale unor structuri militare și militarizate ale României. Maximele latinești evidențiază valori precum: patrie, credință, cunoaștere, lege, onoare, îndrăzneală, demnitate, muncă și unitate. Multe dintre aceste valori sunt valori din mentalul roman precum: virtute (vitejie), credință (loialitate), lege, onoare. Latina militară are o putere mare de evocare în maximele de sus.

II. LATINĂ MILITARĂ FOLOSITĂ ÎN ARMATA ITALIANĂ

Deviza de pe ecusonul armatei italiene¹⁶ UNA VIS, *O singură forță*-trad.n.

FORTIOR EX ADVERSIS RESURGO¹⁷, *Mă ridic din nou mai puternic dintre dușmani*-trad.n.

AQUENSEM LEGIONEM TIME¹⁸, *Temete-te de legiunea aquensă*-trad.n.

PAR INGENIO VIRTUS¹⁹, *Egal cu virtutea prin talent*-trad.n.

PER ASPRA VIA AD ASPRA META²⁰, *Pe o cale grea către un țel greu*-trad.n.

FERVIDIS ROTIS AD METAM²¹, *Cu care (roți) înflăcărate către țel*-trad.n.

IN HOSTEM CELERRIME VOLANT²², *Zboară cu foarte mare rapiditate asupra dușmanului*-trad.n.

IN HOSTEM RUIT²³, *S-a năpustit asupra dușmanului*-trad.n.

QUIS ULTRA?²⁴ *Cine (este) mai mult?*-trad.n.

ALBIS ARDUA²⁵, *Luminilor din înălțime*-trad.n.

¹⁵<http://www.colmil-mv.ro/>

¹⁶https://ro.wikipedia.org/wiki/For%C8%9Bele_armate_ale_Italiei#/media/File:Stemma_SMD.jpg

¹⁷<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/armi-e-corpi/Fanteria/Pagine/Il-Medagliere.aspx>

¹⁸<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-per-la-formazione-specializzazione-e-dottrina-dell-esercito/Scuola-di-Fanteria/Centro-Addestramento-Volontari/17-RAV-Acqui>

¹⁹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Genio/Pagine/Reggimento-Addestrativo.aspx>

²⁰<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Genio/6-Reggimento-Genio-Pionieri>

²¹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Genio/Reggimento-Genio-Ferrovieri>

²²<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Forze-di-Difesa-Interregionale-Nord/Divisione-Friuli/brigata-pozzuolo-del-friuli/Reggimento-Artiglieria-Terrestre-a-Cavallo>

²³<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Forze-di-Difesa-Interregionale-Nord/Divisione-Friuli/Brigata-Corazzata-Ariete/132-Reggimento-carrri>

²⁴<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Forze-di-Difesa-Interregionale-Nord/Divisione-Friuli/Brigata-Corazzata-Ariete/11-Reggi>

- SIDERUM VIS²⁶, *Forța stelelor*-trad.n.
VIRTUTE SUPERO²⁷, *Întrec prin virtute*-trad.n.
CELERITATE AC VIRTUTE²⁸, *Rapiditate (Viteză) și virtute*-trad.n.
PERITUS ET AUDAX²⁹, *Abil și curajos (îndrăzneț)*-trad.n.
PER ASPERA ET DEVIA AD METAM³⁰ *Pe o cale grea și ocolită către țel (scop)*-trad.n.
MAIORA VIRIBUS AUDERE³¹ *A îndrăzni cu forțe mai mari*-trad.n.
IMPERVIA CEDANT³² *Cele nestrăbătute cedează*-trad.n.
ICTU IMPETUQUE PRIMUS³³ *Primul prin lovitură și asalt*-trad.n.
VELOX AD IMPETUM³⁴ *Iute la atac*-trad.n.
VIS IGNEA³⁵ *Forța înflăcărată*-trad.n.
VIGILANTES³⁶ *Cei care supraveghează*-trad.n.
ALTIUS TENDO³⁷ *Țintesc mai sus*-trad.n.
AD ARDUA SUPER ALPES PATRIA VOCAT³⁸ *Patria te cheamă către înălțimi peste Alpi*-trad.n.
NULLA VIA INVIA³⁹ *Nicio cale nestrăbătută*-trad.n.

²⁵<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Forze-di-Difesa-Interregionale-Nord/Divisione-Friuli/Brigata-Corazzata-Ariete/Reggimento-Lancieri-di-Novara-5>

²⁶<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Forze-di-Difesa-Interregionale-Nord/Divisione-Friuli/Brigata-Aeromobile-Friuli/7-Reggimento-AVES-Vega>

²⁷<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Meccanizzata-Aosta/62-Reggimento-Fanteria-Sicilia>

²⁸<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Meccanizzata-Pinerolo/7-Reggimento-Bersaglieri>

²⁹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Meccanizzata-Pinerolo/11-Reggimento-Genio-Guastatori>

³⁰<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Meccanizzata-Pinerolo/10-Reggimento-Trasporti>

³¹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-meccanizzata-Sassari/3-Reggimento-Bersaglieri>

³²<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-meccanizzata-Sassari/5-reggimento-genio-guastatori>

³³<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Bersaglieri-Garibaldi/1-Reggimento-Bersaglieri>

³⁴<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Bersaglieri-Garibaldi/8-Reggimento-Bersaglieri>

³⁵<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Bersaglieri-Garibaldi/8-Reggimento-Artiglieria-Terrestre-Pasubio>

³⁶<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Taurinense/2-Reggimento-Alpini>

³⁷<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Taurinense/3-Reggimento-Alpini>

³⁸<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Taurinense/9-Reggimento-Alpini>

OMNIA OMNIBUS⁴⁰ *Toate pentru toți-trad.n.*
NEC VIDEAR DUM SIM⁴¹ *Ca să nu fiu văzut atât timp cât să exist-trad.n.*
AD EXCELSA TENDO⁴² *Țintesc (Îndrăznesc) către cele mai înalte-trad.n.*
NOBIS INCEDENTIBUS RUPES RUUNT⁴³ *Stâncile se prăvălesc în fața noastră,
cei înflăcărați-trad.n.*
VENUSTUS ET AUDAX⁴⁴ *Fermecător (Fatal) și îndrăzneț (curajos)-trad.n.*
PER OMNIA ASPERRIMA⁴⁵ *Prin toate cele mai dificile-trad.n.*
SPATIUM NON OBEST⁴⁶ *Spațiul nu stă împotriva-trad.n.*
IGNIS INTELLECTUS⁴⁷ *Focul cunoașterii-trad.n.*
ULTRA NOMEN VIRTUS⁴⁸ *Virtutea dincolo de nume-trad.n.*
SIC ITUR AD ASTRA⁴⁹ *Astfel se merge către stele-trad.n.*
COTIDIE SINE MORA⁵⁰ *Zilnic fără pauză-trad.n.*
RES NON VERBA⁵¹ *Fapte nu vorbe-trad.n.*
VOLAT AGILE, RAPIDE OBSERVAT⁵² *Zboară priceput, observă repede-trad.n.*
PRIMUS NOMINE, FACTISQUE FULGENTIOR⁵³ *Prin nume primul și prin
fapte mai strălucitor-trad.n.*

³⁹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Taurinense/1-Reggimento-Artiglieria-Terrestre-mon>

⁴⁰<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Taurinense/1-Reggimento-di-Manovra>

⁴¹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Julia/5-Reggimento-Alpini>

⁴²<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Julia/7-Reggimento-Alpini>

⁴³<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Julia/3-Reggimento-Artiglieria-Terrestre-mon>

⁴⁴<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Julia/Reggimento-Piemonte-Cavalleria-2>

⁴⁵<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Truppe-Alpine/Brigata-Alpina-Julia/2-Reggimento-Genio-Guastatori>

⁴⁶<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Trasmissioni-ed-Informazioni-Esercito/Brigata-Trasmissioni/46-Reggimento-Trasmissioni>

⁴⁷<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Trasmissioni-ed-Informazioni-Esercito/Brigata-RISTA-IEW/41-Reggimento-Cordenons>

⁴⁸<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/1-Reggimento-Sostegno-AVES-Idra>

⁴⁹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Comando-Sostegno-AVES/2-Reggimento-Sostegno-AVES-Orione>

⁵⁰<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Comando-Sostegno-AVES/3-Reggimento-Sostegno-AVES-Aquila>

⁵¹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Comando-Sostegno-AVES/4-Reggimento-Sostegno-AVES-Scorpione>

⁵²<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Centro-Addestrativo-Aviazione-Esercito/Pagine/Lo-Stemma.aspx>

PER AEREM USQUE AD METAM⁵⁴ *Prin aer până la țel*-trad.n.

DURABO⁵⁵ *Voi rezista*-trad.n.

NEC ASPERA NEC ARDUA COELA TIMEO⁵⁶ *Nu mă tem nici de cele dificile și nici de cerurile înalte*-trad.n.

FIDE ITUR AD ASTRA⁵⁷ *Prin credință se merge către stele*- trad.n.

ARDEAM DUM LUCEAM⁵⁸ *Să ard cât timp să strălucesc* -trad.n.

IN ADVERSA ULTRA ADVERSA⁵⁹ *În cele dificile dincolo de cele dificile*-trad.n.

STUDIO IGNIQUE USQUE AD GLORIAM⁶⁰ *Cu părtinire și cu înflăcărare până la glorie*- trad.n.

AB ORIGINE FAMA⁶¹ *La originea faimei (renumelui)*- trad.n.

MILITES CIVISQUE ALACRITES⁶² *Militari și cetățeni plini de viață*- trad.n.

IMPETU HOSTEM PERTERREO⁶³ *Înspăimânt dușmanul prin atac*- trad.n.

Acestea sunt devizele latinești ale armatei italiene pe care le-am găsit și analizat. În economia articolului, armata italiană are cele mai multe devize latinești, lucru de înțeles, mai ales că Roma este o cetate eternă și în domeniul culturii militare. Valori morale precum virtute, credință (loialitate), abilitate, pricepere, apărare, luptă, atac, glorie, faimă, rezistență etc. De asemenea devizele latinești ale armatei italiene preiau o mentalitate veche romană referitoare la inamic: *Hospes, hostis, Oaspetele este dușman*-trad.n. Multe

⁵³<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Brigata-Aviazione-Esercito/1-Reggimento-AVES-Antares>

⁵⁴<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Brigata-Aviazione-Esercito/2-Reggimento-AVES-Sirio>

⁵⁵<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Brigata-Aviazione-Esercito/3-REOS-Aldebaran>

⁵⁶<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Aviazione-Esercito/Brigata-Aviazione-Esercito/4-Reggimento-AVES-Altair>

⁵⁷<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Artiglieria-Controaerei/121-Reggimento-Artiglieria-Controaerei-Ravenna>

⁵⁸<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/stato-maggiore-esercito/Comando-delle-Forze-Speciali-dell-Esercito/28-Reggimento-Pavia>

⁵⁹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/stato-maggiore-esercito/Comando-delle-Forze-Speciali-dell-Esercito/4-Reggimento-Alpini-Paracadutisti>

⁶⁰<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Artiglieria/Reggimento-Addestrativo>

⁶¹<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Artiglieria/5-Reggimento-Artiglieria-Terrestre-Superga>

⁶²<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/Comando-Genio/Multinational-CIMIC-Group>

⁶³<http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/aree-di-vertice/comando-delle-forze-operative-terrestri/2-Comando-delle-Forze-di-Difesa/Brigata-Mec-Granatieri-di-Sardegna/Reggimento-Lancieri-di-Montebello-8>

dintre devizele militare italiene fac referire la inamic sau la condițiile dificile provocate de inamic precum: *aspera* dau *adversa*. Traducerea maximelor nu surprinde întotdeauna exact valorile mentalitare romane. Astfel *virtus* am tradus de cele mai multe ori prin vitejie sau virtute, numai că în limba latină *virtus* provine de la *vir*=bărbat. Definiția cea mai frumoasă a acestei valori fundamentale din mentalul colectiv latin, *virtus*, a dat-o Nicollo Machiavelli care o traduce prin *energie personală*. În mentalul colectiv latin, *virtus* reprezenta forța individului roman, *fides* reprezenta loialitatea lui față de patrie, cetate și comandantii militari și *pietas* reprezenta credință lui față de cele sacre (inclusiv față de patrie, care era considerată și întruchiparea unei zeițe). Toate aceste valori mentalitare romane sunt evidențiate de latina militară, indiferent de structurile armate care o utilizează. Sunt folosite substantive, adjective, verbe, pronume și adverbe. De asemenea sunt folosite în maximele latine ale armatei italiene foarte multe verbe de acțiune și compuși ai verbului *esse*. Tot lexicul latinei militare oferă o expresivitate foarte sugestivă și are un puternic efect evocator și mobilizator.

Cea mai expresivă maximă, după părerea noastră este *UNA VIS*, substantivul *vis* fiind foarte prezent și în alte maxime, dar nu are semnificația unității depline ca în această maximă.

III. LATINĂ MILITARĂ FOLOSITĂ ÎN ARMATA FRANCEZĂ

LEGIO PATRIA NOSTRA⁶⁴ *Legiunea este patria noastră*- trad.n. Acesta este motto-ul Legiunii străine franceze.

OMNIA SI PERDAS, FAMAM SERVARE⁶⁵ *Chiar dacă vei pierde totul să slujești renumele* trad.n.

PRIMUS, PRIMORUM⁶⁶ *Primul dintre cei dintâi*- trad.n.

SEMPER AD ALTA⁶⁷ *Întotdeauna către cele mai înalte*- trad.n.

IN PERICULO LUDUNT⁶⁸ *Se joacă în pericol* -trad.n.

SURSUM CORDA⁶⁹ *Inimile sus*- trad.n.

NEC PLURIBUS IMPAR⁷⁰ *Căci este fără de pereche față de cei mai mulți*-trad.n.

AD UNUM⁷¹ *Până la unul*- trad.n.

⁶⁴https://ro.wikipedia.org/wiki/Legiunea_str%C4%83in%C4%83

⁶⁵https://fr.wikipedia.org/wiki/1er_r%C3%A9giment_de_hussards_parachutistes

⁶⁶https://fr.wikipedia.org/wiki/1er_r%C3%A9giment_d%27h%C3%A9licopt%C3%A8res_de_combat

⁶⁷https://fr.wikipedia.org/wiki/3e_r%C3%A9giment_d%27h%C3%A9licopt%C3%A8res_de_combat

⁶⁸https://fr.wikipedia.org/wiki/12e_r%C3%A9giment_de_cuirassiers

⁶⁹https://fr.wikipedia.org/wiki/40e_r%C3%A9giment_d%27artillerie

⁷⁰https://fr.wikipedia.org/wiki/1er_r%C3%A9giment_%C3%A9tranger_de_cavalerie

NEC TERRENT NEC MORATUR⁷² *Nici nu se îngrozesc, nici nu întârzie-* trad.n.
FIDELITATE ET HONORE, TERRA ET MARE⁷³ *Cu loialitate și cu cinste, pe
pământ și pe mare-* trad.n.

ALTER POST FULMINA TERROR⁷⁴ *După trăsnet altă groază-* trad.n.
SEMPER ET UBIQUE⁷⁵ *Întotdeauna și peste tot-* trad.n.
MORE MAIORUM⁷⁶ *După obiceiul strămoșilor-* trad.n.
RELIGARE ET UNIRE SIC⁷⁷ *A lega și astfel a uni-* trad.n.
NIHIL NISI SILENTIUM TIMET⁷⁸ *Nu se teme de nimic, dacă nu se teme de
tăcere-* trad.n.

LABOR OMNIA VINCIT⁷⁹ *Munca învinge totul-* trad.n.
SERVIRE PRO SALVARE⁸⁰ *A sluji pentru a salva-* trad.n.
SEU PACEM SEU BELLA GERO⁸¹ *Acționez fie pe timp de pace, fie pe timp de
războaie-* trad.n.

PERFAS ET NEFAS⁸² *Prin orice este permis și nepermis (Prin orice mijloace)-
trad.n.*

Armata franceză utilizează devize latinești bazate mai ales pe adjective la comparativ care definesc însușiri personale precum: *plus, fortior*, sau adjective fără grad de comparație precum: *impar, primus* etc. Verbele uzuale sunt *servare, salvare, unire, vinco, gero, terreo* etc. De asemenea, construcții impersonale precum *perfas* și *nefas* sunt și ele folosite alături de adverbul *semper*, poate cel mai uzual cuvânt din toate maximele latinești militare studiate.

IV. LATINĂ MILITARĂ CU IMPACT MENTALITAR CARE MERITĂ UTILIZATĂ

Am selectat, în cele de mai jos, câteva dintre cele mai sugestive maxime latinești cu aplicare militară, care ar fi portivite pentru structurile militare românești. Foarte multe nu se întâlnesc la alte armate (din ceea ce am analizat noi) și unele dintre ele sunt expresii

⁷¹https://fr.wikipedia.org/wiki/1er_r%C3%A9giment_%C3%A9tranger_de_g%C3%A9nie

⁷²[https://fr.wikipedia.org/wiki/1er_r%C3%A9giment_de_chasseurs_%C3%A0_cheval_\(France\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/1er_r%C3%A9giment_de_chasseurs_%C3%A0_cheval_(France))

⁷³https://fr.wikipedia.org/wiki/2e_r%C3%A9giment_d%27infanterie_de_marine

⁷⁴https://fr.wikipedia.org/wiki/11e_r%C3%A9giment_d%27artillerie_de_marine

⁷⁵https://fr.wikipedia.org/wiki/9e_compagnie_de_commandement_et_de_transmissions_de_marine

⁷⁶https://fr.wikipedia.org/wiki/2e_r%C3%A9giment_%C3%A9tranger_de_parachutistes

⁷⁷https://fr.wikipedia.org/wiki/48e_r%C3%A9giment_de_transmissions

⁷⁸https://fr.wikipedia.org/wiki/44e_r%C3%A9giment_de_transmissions

⁷⁹https://fr.wikipedia.org/wiki/503e_r%C3%A9giment_du_train

⁸⁰https://fr.wikipedia.org/wiki/R%C3%A9giment_m%C3%A9dical

⁸¹https://fr.wikipedia.org/wiki/6e_r%C3%A9giment_du_mat%C3%A9riel

⁸²https://fr.wikipedia.org/wiki/8e_r%C3%A9giment_du_mat%C3%A9riel

preluate, fie din clasicii latini precum Cicero, Vergilius, fie din dreptul roman, fie din mentalul colectiv roman.

- PATRIA SEMPER SERVATA, *Patria mereu slujită*- trad.n.
PRO PATRIA SEMPER, *Întotdeauna pentru patrie*- trad.n.
VIRTUS, FIDES, PIETAS, *Curaj, loialitate, credință* - trad.n.
MANU MILITARE, *Cu forță militară*- trad.n.
PRO PATRIA DIMICARE, *A lupta pentru patrie* - trad.n.
AUT CAESAR, AUT NIHIL, *Ori Caesar, ori nimic*- trad.n.
SALUS REIPUBLICAE, SUPREMA LEX, *Salvarea statului (este) legea supremă*- trad.n.
EX UNGUE LEONEM, *După unghii (gheare) se cunoaște leul*- trad.n.
AUDENTES FORTUNA IUVAT, *Pe cei care îndrăznesc îi ajută norocul*- trad.n.
SINE METU, *Fără teamă*- trad.n.
FORTITER IN RE, *Puternic în orice situație (împrejurare)*- trad.n.
TERRA MARIQUE, *Pe pământ și pe mare*- trad.n.
HIC ET UBIQUE, *Aici și oriunde*- trad.n.
AUDE ET AGE, *Îndrăznește și acționează*- trad.n.
NE DISCERE CESSA, *Nu înceta să înveți*- trad.n.
LABORE ET CONSTANTIA, *Prin muncă și prin consecvență*- trad.n.
VIRTUTIS FORTUNA COMES, *Norocul este camaradul virtuții*- trad.n.
REBUS ANGUSTIS ANIMOSUS, *Curajos în împrejurări dificile*- trad.n.
PAX ORBIS TERRARUM, *Pacea întregii lumi*- trad.n.
FORTI ET FIDELI NIHIL DIFFICILE, *Nimic nu îi este greu celui viteaz și loial*- trad.n.
DEOS FORTIORIBUS ADEESE, *Celor puternici le sunt alături zeii*- trad.n.
IN MEDIAS RES, *În miezul lucrurilor*- trad.n.
GLORIA UMBRA VIRTUTIS EST, *Gloria este umbra virtuții*- trad.n.
ANIMO ET CORPORE⁸³, *Cu spiritul și cu trupul*- trad.n.
RE ET VERBIS⁸⁴, *Cu fapta și cu cuvintele*- trad.n.
PLUS VIGILIA SEMPER...⁸⁵ *Întotdeauna cu mai multă veghe*- trad.n.

Concluzii

⁸³ Henry Roland, *Lexique Juridique. Expressions Latines, deuxième édition, Paris, Édition Litec, 2002, p. 15.*

⁸⁴ *Ibidem*, p. 209.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 48.

Limba latină a fost, este și va fi o limbă foarte vie și foarte persuasivă și în domeniul militar. Cele mai frumoase devize militare sunt în limba latină, deoarece în limba fiilor lui Marte este exprimată cel mai frumos arta lui Marte. Multe maxime și sentențe latine se găsesc și astăzi ca devize pentru armatele lumii, doar limba latină exprimând cel mai bine mentalitatea militară. Cu toate că este foarte concisă latina militară este sugestivă.

Am selectat în acest studiu câteva dintre principalele devize în limba latină care se întâlnesc atât la armata română, cât și la armatele altor state (romanice). Traducerea de cele mai multe ori ne aparține, acolo unde aceste maxime sunt mai cunoscute le-am redat în traducerea autorilor de dicționare și de culegeri de maxime latine. Cu toate acestea traducerea lor nu surprinde total sensul și impactul lor mentalitar. Romanii au creat o veritabilă mentalitate militară, unică și exemplară. Lexicul latinei militare este format din adverbe, verbe, adjective, pronume și substantive care denumesc forța, patria, credința, curajul.

La finalul studiului propunem câteva maxime latine care ar fi foarte potrivite instituțiilor militare românești, mai ales că, spre deosebire de alte armate, nu avem suficiente maxime latinești ca devize militare. Iar noi, mai mult decât mulți alții suntem nepoții lui Marte. „De la Râm ne tragem” așa că ar fi bine să beneficiem de cele mai frumoase și pline de sens maxime latine și în domeniul militar. Limba lui Marte este potrivită și acum pentru a face carieră în armatele lumii.

BIBLIOGRAFIE

Badea, Simina “On the Use of Latin Terms in Legal English and Romanian” în *Valori clasice în culturile europene*, Editura Universitaria, Craiova, 2010, pp. 11-17.

Barbu, N., I., Vasilescu, Toma, I., *Gramatica limbii latine. Fonetica, Morfologia, Sintaxa urmate de un Appendix*, București, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1961.

Dinu, Dana, „Termeni latinești care desemnează ospitalitatea și ostilitatea” în *Omagiu aniversar academicianului Marius Sala*, Craiova, Editura Universitaria, 2007, pp. 237-244.

Dinu, Dana, *Lexicologia limbii latine*, Craiova, Editura Universitaria, 2008.

Guțu, Gh., *Dicționar Latin-Român*, Ediție revăzută și completată, București, Editura Științifică, 1993.

Iliescu, Iuliana-Adelina, „La topique des propositions relatives en roumain et en latin”, în volumul Conferinței Internaționale *The Knowledge-Based Organization*, Sibiu, Editura Academiei Forțelor Terestre (cod CNCSIS 63), 27-29 noiembrie 2008, pp. 124 - 128, ISSN 1843-6722.

Iliescu, Iuliana-Adelina, „Antroponime provenite de la nume religioase și mitologice”, în volumul *Conference of Alma Mater University Papers of the Sibiu Alma Mater University Conference*, Volume 2, Sixth Edition, 28-30 march, Sibiu, Editura Alma Mater, Sibiu, 2013, p. 156-161.

*** *Larousse-Dicționar de civilizație romană*, Jean-Claude Fredouille, profesor la Universitatea Paris X-Nanterre, Traducere de Șerban Velescu, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.

Matei, Virgil, *Dicționar de maxime, reflecții, expresii latine comentate*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.

*** *Proverbe și cugetări latine*, Ediție îngrijită de Vasile D. Diaconu și Maria Marinescu Himu, București, Editura Albatros, 1976.

Roland, Henry, *Lexique Juridique. Expressions Latines*, deuxième édition, Paris, Édition Litec, 2002.

Sâmbrian, Teodor, *Instituții de drept roman*, Craiova, Editura Sitech, 2009.

Strechie, Mădălina, „*Terms of Latin Origin in the field of Communication Sciences*” în revista *Studii și cercetări de Onomastică și Lexicologie (SCOL)* Anul II, Nr.1-2/2009, ISSN: 2065-7161, Craiova, Editura Sitech, 2009, pp. 203-207.